

Osnovna šola Lava

RUDOLF STERMECKI IN NJEGOV VPLIV NA RAZVOJ
TRGOVINE V CELJU

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorica:

Elizabeta Stermecki

Mentorica:

Tanja Stermecki, prof.

Mestna občina Celje, Mladi za mlade

Celje, 2013

KAZALO

ZAHVALA	5
POVZETEK	6
UVOD	6
HIPOTEZE	6
RAZISKOVALNE METODE	7
ŽIVLJENJE RUDOLFA STERMECKEGA	8
RUDOLF STERMECKI – TRGOVEC.....	9
RAZVOJ TRGOVSKEGA DOMA STERMECKI.....	10
<i>KATALOŠKA PRODAJA</i>	13
<i>ŽIG</i>	17
RUDOLF STERMECKI – PODŽUPAN	18
RUDOLF STEREMCKI – POMEMBEN MOŽ NA ČELU RAZLIČNIH ZDRUŽENJ	18
»GREMI« <i>V CELJU</i>	19
PREDSTAVITEV REZULTATOV KVANTITATIVNE METODE DELA	20
ANKETA	21
REZULTATI ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	22
RAZISKOVALNI POGOVOR Z GOSPO SKOČIR	26
ZAKLJUČEK	31
LITERATURA	32

KAZALO GRAFOV

<i>Graf 1: Zastopanost po spolu.</i>	22
<i>Graf 2: Razporeditev anketiranih po starostnih skupinah.</i>	22
<i>Graf 3: Ali ste že kdaj slišali za Rudolfa Stermeckega?</i>	23
<i>Graf 4: Po čem se ga spominjate?</i>	24
<i>Graf 5: Kako si izvedel za Rudolfa Stermeckega?</i>	24
<i>Graf 6: Ali ste že slišali za trgovino Stermecki?</i>	25
<i>Graf 7: Ali veste, kje se je trgovina nahajala?</i>	25

KAZALO SHEM

<i>Shema 1: Metode dela</i>	7
-----------------------------------	---

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Rudolf Stermecki</i>	8
<i>Slika 2: Trgovski dom Stermecki, okoli leta 1930 (Skočir, osebni arhiv)</i>	10
<i>Slika 3: Trgovski dom Stermecki leta 1937/39</i>	11
<i>Slika 4: Telefonski imenik 1939 (Skočir, osebni arhiv)</i>	12
<i>Slika 5: Trgovski dom Stermecki je imel že leta 1939 svojo telefonsko številko, in sicer 1-09 (Skočir, osebni arhiv)</i>	12
<i>Slika 6: Rudolf Stermecki starejši, avgusta 1945, nadzoruje popravila v notranjosti trgovine (Skočir, osebni arhiv)</i>	12
<i>Slika 7: Rudolf Stermecki starejši, avgusta 1945, nadzoruje popravila v notranjosti trgovine (Skočir, osebni arhiv)</i>	12
<i>Slika 8: Tloris 4. nadstropja prenovljenega Trgovskega doma Stermecki leta 1939. Načrt je narisal ing. Anton Umek (Skočir, osebni arhiv)</i>	13
<i>Slika 9: Naslovnica kataloga jesen/zima Stermecki Celje iz leta 1930</i>	14
<i>Slika 10: Naslovnica kataloga pomlad/poletje Stermecki Celje iz leta 1940</i>	15
<i>Slika 11: Prva stran kataloga jesen/zima Stermecki Celje 1934 in njegova vsebina</i>	15
<i>Slika 12: Garancija oz. jamstvo Rudolfa Stermeckega, da so slike in opisi v katalogi verodostojni, ter pogoji poslovanja (odprema in plačilo blaga)</i>	16
<i>Slika 13: Stran iz kataloga, kjer ponujajo čevlje</i>	16
<i>Slika 14: Stran iz kataloga, kjer ponujajo ženska in moška oblačila ter dodatke</i>	16
<i>Slika 15: Stran iz kataloga, kjer ponujajo gospodinjske pripomočke</i>	17
<i>Slika 16: Stran iz kataloga, ki prikazuje vzorce blaga</i>	17
<i>Slika 17: Veletrgovina Rudolf Stermecki, Celje. Žig Celje. Na znamkah Kraljevine Jugoslavije (vir: Ephilia Stamps, b. l.)</i>	17

RUDOLF STERMECKI IN NJEGOV VPLIV NA RAZVOJ TRGOVINE V CELJU
Raziskovalna naloga, 2013

<i>Slika 18: Rudolf Stermecki s svojo ženo</i>	18
<i>Slika 19: Priznanje Stermeckemu ob 10. obletnici vodenja Trgovskega gremija (Skočir, osebni arhiv).</i>	19
<i>Slika 20: Člani trgovskega gremija v Celju (Orožen, 1974).</i>	20
<i>Slika 21: Stermeckijeva hiša na Gregorčičevi 3 (Skočir, osebni arhiv).</i>	27
<i>Slika 22: Stermeckijeva hiša na Gregorčičevi 3 (Skočir, osebni arhiv).</i>	27

ZAHVALA

Za veliko moralno podporo se zahvaljujem svoji družini, ki me je vzpodbujala, da sem iskala vedno nove vire in mi pri tem tudi pomagala.

Iskreno se zahvaljujem mentorici, profesorici Tanji Stermecki, za strokovno vodstvo, pomoč pri nastajanju raziskovalne naloge in lektoriranje.

Iskrena zahvala tudi gospe Bredi Hovnik, ki mi je omogočila, da sem spoznala gospo in gospoda Skočir, ki izredno veliko vesta o družini Rudolfa Stermeckega.

Iskrena zahvala Skočirjevima, da sta bila pripravljena odgovarjati na vprašanja in sta pomagala pri pripravi slikovnega gradiva.

Zahvaljujem se tudi dr. Počivavškovi iz Muzeja novejše zgodovine za posredovano gradivo.

Hvala vsem učencem Osnovne šole Lava, učiteljem in drugim, ki so izpolnjevali anketo.

Zahvaljujem se tudi komisiji za pregled dela.

POVZETEK

V raziskovalni nalogi se ukvarjamo z vprašanjem o poznavanju in pomembnosti Rudolfa Stermeckega, ki je v začetku dvajsetega stoletja začel z ustanovitvijo majhne trgovine, ki jo je nato širil in postopoma uvajal nove dejavnosti, ki so se v njej odvijale, ne nazadnje pa je zaslužen tudi za razvoj kataloške prodaje v Celju in širši Jugoslaviji. Nadalje smo pregledali njegove funkcije, ki so mu jih je kot takratnemu pomembnežu podelili meščani. Ne samo da je delal na področju trgovine, bil je tudi podžupan Celja. Zaključujemo z mislijo, da bi Stermecki mestu Celju s svojo dejavnostjo lahko prinesel še večjo veljavo, če ne bi njegovega dela po drugi svetovni vojni nasilno prekinili.

Ključne besede: Rudolf Stermecki, trgovec, trgovina, kataloška prodaja, podžupan

UVOD

V današnjem času trgovski centri rastejo kot gobe po dežju. V začetku dvajsetega stoletja pa so bili trgovski centri oz. veleblagovnice velika redkost. Ena največjih trgovin takratnega časa je bil Trgovski dom Stermecki, ki je stal na vogalu današnje Stanetove in Prešernove ulice. Ogromno trgovino je vodil Rudolf Stermecki, uspešen trgovec in podžupan. Ker vemo o tem znamenitem možu zelo malo, čeprav je bil za razvoj trgovine zelo pomemben, smo se odločili, da raziščemo njegov pomen za razvoj Celja. Pri raziskovanju nas je vodila tudi osebna nota, saj smo želeli ugotoviti, ali gre pri Rudolfu Stermeckem in avtorico naloge za kakšno daljne sorodstveno razmerje.

HIPOTEZE

Postavili smo naslednje domneve:

- HIPOTEZA 1: Rudolf Stermecki med prebivalci Celja ni poznan.
- HIPOTEZA 2: Rudolf Stermecki je zaslužen za razvoj trgovine v Celju.
- HIPOTEZA 3: Starejši prebivalci Celja poznajo oz. so slišali za Trgovski dom Stermecki.

RAZISKOVALNE METODE

Najprej smo v razni literaturi in virih poiskali zapise o Rudolfu Stermeckem ter njegovem delovanju na področju trgovine in opravljanja politične funkcije v mestu. Nato smo izvedli anketo med učenci Osnovne šole Lava in nekaterimi starejšimi občani Celja, s katero smo skušali izvedeti, koliko Stermeckega poznajo Celjani, še posebej mlajši. Nadalje smo izvedli še raziskovalni pogovor z gospo Skočir, ki je osebno poznala Stermeckega, saj smo raziskovalni nalogi želeli dodati tudi njegovo bolj osebno podobo. Tako smo zapisali tudi anekdoto o njegovem odnosu do svojih otrok, ki do sedaj ni bila poznana. Nazadnje bomo nalogo še ustno predstavili pred komisijo.

Uporabljene tehnike kvantitativnega raziskovanja:

- anketni vprašalnik,
- statistična obdelava podatkov.

Podatke smo obdelali s programom Microsoft® Excel®.

V spodnji shemi lahko preberete faze raziskovanja.

Shema 1: Metode dela.

ŽIVLJENJE RUDOLFA STERMECKEGA

Rudolf Stermecki se je rodil 22. aprila 1876 v Brezovici na Bizeljskem. Njegova starša sta bila Franc in Marija. Po končani osnovni šoli se je v Brežicah pri Matheisu priučil za trgovca, kjer je najprej delal, nato je kot trgovski pomočnik delal še pri Hofmannu v Kočevju in Pri Dereaniju v Žuženberku. Službo je nato prekinil, ker je moral iti na obvezno vojaščino. Ko pa je le-to opravil si je poiskal službo pri Miklavcu v Ljubljani. Leta 1905 je osnoval svojo prvo trgovino v Celju, v stari trgovski hiši (na vogalu današnje Stanetove in Prešernove ulice). Šest let kasneje je kupil hišo Celjske posojilnice, ki jo je večkrat prezidal, tako daje končno podoba trgovina dobila leta 1939 (Orožen, b. l.).

Slika 1: Rudolf Stermecki

Leta 1936, ko je imel že 60 let, je uspešnega poslovneža pretresla ženina smrt, a to ga ni ustavilo na njegovi uspešni poslovni poti.

Pet let kasneje njegove tragedije še ni bilo konec, saj so ga nacisti pregnali v srbsko mesto Paraćin, kot veliko drugih takratnih podjetnikov in izobražencev (Damjan in Lazarevič, 2011).

Iz Paraćina mu je po nekaj letih uspelo prebegniti na italijansko ozemlje, in sicer k hčeri, ki je živela v Podpeči pod Krimom, in tam dočakati osvoboditev. Le-ta mu ni prinesla nič dobrega, saj je bil po vojni obsojen v skladu s takratnim političnim zakonom o pobijanju nedopustne špekulacije in gospodarske sabotaže. Zaradi obsodbe mu je bilo odvzeto premoženje in

državlanske pravice, obsojen pa je bil tudi na večletno kazen, ki jo je potem prestajal v taboriščih na Kočevskem. Ko je bil predčasno izpuščen iz taborišča, se je zatekel k svoji hčeri v Zagreb, kjer je 6. 2. 1957 umrl (Počivavšek, 2004). Kljub vsemu pa je pokopan v Celju.

Leta 1991 so svojci zahtevali, da na sodišču obnovijo proces proti Stermeckemu. Tako je bila sodba iz leta 1946 razveljavljena, saj so ga oprostili vseh obtožb (Damjan in Lazarevič, 2011). Stermecki je bil zelo dejaven v raznih društvih in drugih inštitucijah, med drugim je bil podžupan Celja in član banskega sveta, zaradi tega pa izredno poznan meščan.

RUDOLF STERMECKI – TRGOVEC

Kot smo že navedli, se je poklicna pot Rudolfa Stermeckega začela po zaključeni osnovni šoli, ko se je pri lokalnem trgovcu priučil za trgovskega pomočnika. Kasneje, leta 1905, ko je osnoval svojo trgovino, je bilo njegovo glavno vodilo poštenje in da kupec dobi dobro blago za zmerno ceno.

V svojih zapiskih je razkril svoj poslovni model, ki je slonel na petih točkah:

- 1) ohranjati je potrebno razmerje med kakovostjo in ceno.
- 2) izrabljanje obsega ekonomije (prodal je veliko blaga za sicer majhen dobiček).
- 3) dobaviteljem je naročeno blago plačeval v gotovini, s čimer si je zagotovil ugled, dodatne popuste, pridobil je zanesljive dobavitelje, pravzaprav si jih je lahko zaradi dobrega in rednega plačila kar sam izbiral.
- 4) prodajal je le za takojšnje plačilo z gotovino. Tako si je zagotovil takojšnje plačilo za izstavljeno blago, ob enem pa se je izognil neplačanim računom. Zaradi tega ni potreboval dodatnih zaposlenih na področju »kreditiranja«, kar mu je omogočalo, da je se je obseg prodaje večal, stroški dela pa se niso povečevali.
- 5) poslovanje je širil po vsej Jugoslaviji s pomočjo kataloško prodaje.

Rudolfu Stermeckemu je k uspešnemu prodajnemu uspehu pripomoglo tudi dejstvo, da je bil Slovenec, ki je do kupcev pristopal v slovenščini, kar za takratne nemške trgovce v Celju ni bilo v navadi (Damjan in Lazarevič, 2011).

RAZVOJ TRGOVSKEGA DOMA STERMECKI

Veliko zaslug za razvoj trgovine v Celju gre pripisati ugodni geografski položaj Celja. Neposredna lega ob železnici Dunaj–Trst, široko gravitacijsko in kmetijsko zaledje, bližina naravnih zdravilišč in premogovnika, so Celju omogočala bogato gospodarsko dejavnost. (Gorupevšek, 2001).

Celjske manufakturne trgovine so svojim kupcem nudile blago, ki je bilo uvoženo predvsem iz Češkoslovaške, Avstrije, Nemčije, Velike Britanije in Poljske. Največjo pozornost zasluži veletrgovina Trgovski dom Stermecki, ki je z inovativnim pristopom, kvaliteto in dobro reklamo zaslovela po celotni takratni državi (Počivavšek, 2012).

Trgovski dom Stermecki je bil osnovan leta 1905 na takratnem križišču Rotovške in Graške ulice (današnje Prešernove in Stanetove). V njem je imel Stermecki lastno manufakturo in modno trgovino, kjer je delal z enim pomočnikom in enim vajencem. Ker je bil izredno spreten trgovec, je moral dejavnost širiti, zato je leta 1911 od Celjske hranilnice kupil še sosednjo hišo. Tloris poslovalnice je tako večkrat preurejal.

Slika 2: Trgovski dom Stermecki, okoli leta 1930 (Skočir, osebni arhiv).

Leta 1937/39 je Trgovski dom Stermecki dobil končno podobo. Postal je največja in najmodernejša veleblagovnica na Slovenskem, ki se je lahko primerjala s podobnimi trgovinami v evropskih vlemestih. Notranjost poslovalnice je bila opremljena po takrat

najsodobnejših poslovnih standardih, imela je parket, električno dvigalo, centralno kurjavo in telefonsko centralo. Razprostirala se je na 3000 kvadratnih metrih, kjer je bila manufaktura, modna in galanterijska trgovina, tovarna oblačil in razpošiljalnica za prodajo po pošti. Tudi zunanost je bila zelo posebna, saj je imela trgovina štiri nadstropja, po dveh zunanjih straneh pa je merila kar 50 metrov (25 na vsako stran), ob tem pa je bila še v celoti podkletena.

Trgovina je zaposlovala 130 ljudi, kadar pa je bila sezona razpošiljanja katalogov in vzorcev pa tudi okoli 230 (Germadnik, b. l.).

Posebnost Stermeckijeve veletrgovine je bila, da so bile izvrstno urejene izložbe, ki so vedno na moč pritegovale kupce (Počivavšek, 2012). Poleg tega je bila pomembna razlika v primerjavi z drugimi trgovinami, da prodaja ni potekala čez pult, ampak so si kupci blago ogledali od blizu in ga otipali (Gorjanc, 2012).

Po vojni, leta 1945, so veleblagovnico preimenovali v Mestni magazin, in nekoliko kasneje v Narodni magazin. Pri Starejših Celjanih pa se je še dolgo ohranilo ime Stermecki (Germadnik, b. l; Damjan in Lazarevič, 2011).

Slika 3: Trgovski dom Stermecki leta 1937/39.

RUDOLF STERMECKI IN NJEGOV VPLIV NA RAZVOJ TRGOVINE V CELJU
 Raziskovalna naloga, 2013

Slika 4: Telefonski imenik 1939 (Skočir, osebni arhiv).

Slika 5: Trgovski dom Stermecki je imel že leta 1939 svojo telefonsko številko, in sicer 1-09 (Skočir, osebni arhiv).

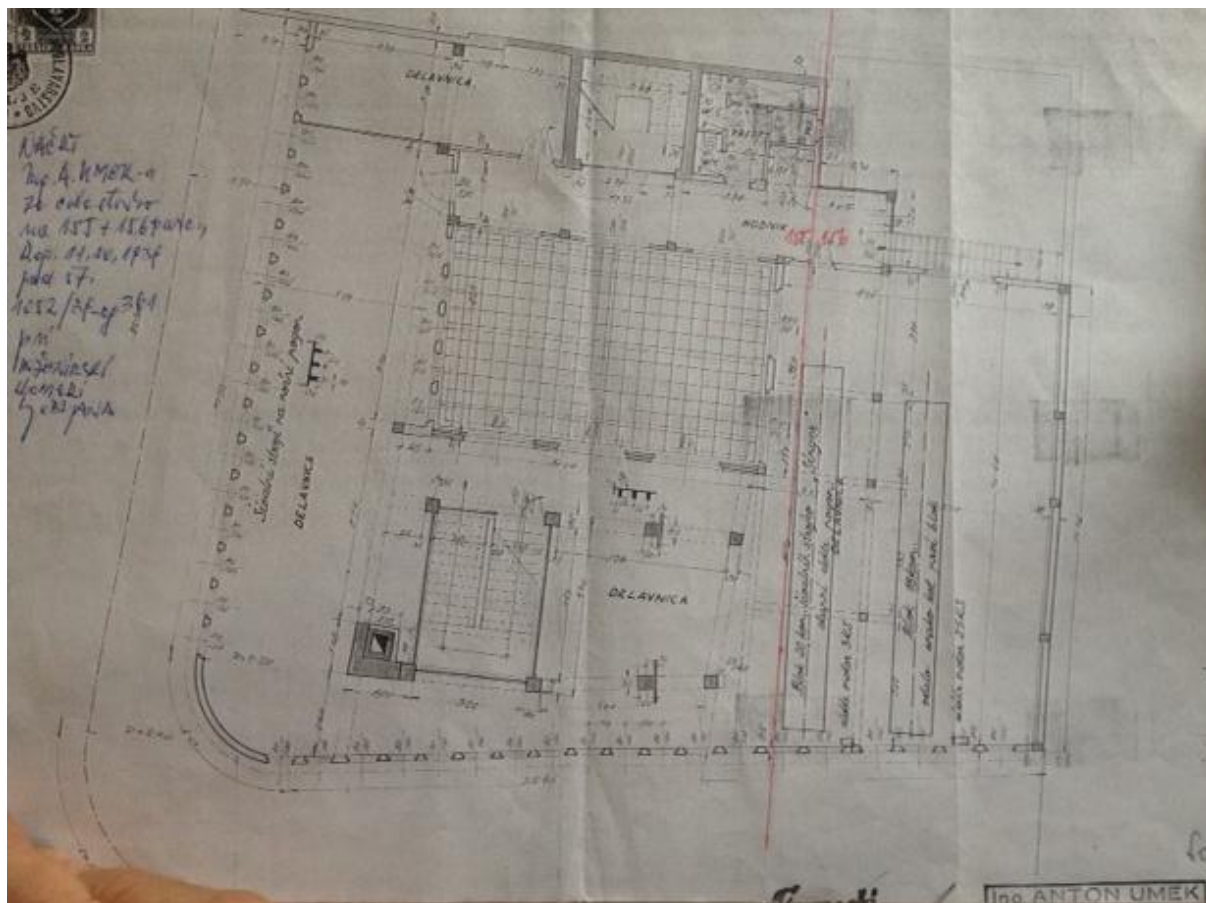
Stermecki je bil leta 1945 imenovan za upravnika lastne trgovine. Želel je obnoviti del zgradbe, ki je bil med vojno porušen zaradi bombardiranja, pridobil je tudi gradbeno dovoljenje (Skočir, osebna komunikacija 2013).

Slika 6: Rudolf Stermecki starejši, avgusta 1945, nadzoruje popravila v notranjosti trgovine (Skočir, osebni arhiv).

Slika 7: Rudolf Stermecki starejši, avgusta 1945, nadzoruje popravila v notranjosti trgovine (Skočir, osebni arhiv).

Slika 8: Tloris 4. nadstropja prenovljenega Trgovskega doma Stermecki leta 1939. Načrt je narisal ing. Anton Umek (Skočir, osebni arhiv).

KATALOŠKA PRODAJA

Kataloška prodaja se je v svetu začela pojavljati leta 1872, in sicer v Ameriki. Kasneje, leta 1887, sta Kastner in Öhler v Avstriji že razpošiljala prve evropske kataloge, tako je imel Stermecki dober zgled v neposredni bližini. Svoj prvi katalog, ki je bil v slovenskem jeziku, je izdal že leta 1911, in s tem začel širiti svojo dejavnost v slovenske domove (Damjan in Lazarevič, 2011).

Letno so natisnili dve seriji katalogov, in sicer spomladansko-poletnega in jesensko-zimskega. Naklade so dosegle tudi 130 tisoč izvodov (v tistem času je imel najvišjo naklado časopis Slovenec, ki je dosegal izdajo 30 tisoč izvodov), v katalogih pa je bilo opisanih in narisanih okoli 1000 artiklov. Poleg katalogov, ki so jih lahko na dom dobivala tudi gospodinjstva, so veletrgovci poleg kataloga dobili tudi vzorce blaga, ki so si jih lahko ogledali. Za ogled vzorcev so imeli osem dni časa, potem so jih morali vrniti Stermeckemu oziroma v trgovino.

Če so čas prekoračili, so morali plačati določen znesek, za daljše obdobje zadrževanja vzorcev (Damjan in Lazarevič, 2011).

Pri kataloški prodaji so Stermeckemu pomagali tudi novinarji, saj so v takratnih časopisih poročali o uspešnosti Trgovskega doma Stermecki, spremljali so poslovanje, javnost so obveščali o prispelem blagu, o pomanjkanju vzorcev (aprila 1936 se je zgodilo, da niso mogli razposlati vzorcev vsem trgovcem na debelo, ker je le-teh zmanjkalo oziroma jih veletgovci, ki so vzorce vzeli na ogled še niso vrnili). Takšna poročanja so služila tudi kot reklame. Poleg tega so novinarji o kataloški prodaji radi poročali tudi zaradi tega, ker je bila to senzacija v jugoslovanskem prostoru (Damjan in Lazarevič, 2011).

Na sledečih slikah lahko vidimo preobrazbo kataloga Stermecki Celje med leti 1930 in 1940 ter notranjost katalogov, kjer so ponujali izdelke vse od šivanke do krznenih plaščev in inštrumentov.

Slika 9: Naslovnica kataloga jesen/zima Stermecki Celje iz leta 1930.

Slika 10: Naslovnica kataloga pomlad/poletje Stermecki Celje iz leta 1940.

Slika 11: Prva stran kataloga jesen/zima Stermecki Celje 1934 in njegova vsebina.

RUDOLF STERMECKI IN NJEGOV VPLIV NA RAZVOJ TRGOVINE V CELJU
Raziskovalna naloga, 2013

P. n.

Jamčim, da vsaki u ovom katalogu naznačeni predmet tačno odgovara opisu i slici.

Jamčim, da vsaki kod mene nabavljeni predmet zadovoljava u potpunosti meri naručnika, nu pruža ono, što od njega može očekivati, te predstavlja punu protivrednost plaćenog iznosa.

U slučaju pak, da ste iz bilo kojeg razloga sa kojim kod mene kupljenim predmetom nezadovoljni, tad je moja želja, da isti povratite; ja ću ga tačno po Vašoj želji zameniti sa drugim predmetom, ili ću Vam pak povratiti novac.

Trgovski dom
R. STERMECKI,
Celje — Drav. ban.

Molim čitati! Uslovi otpremanja. Vrio važno!

1. Oprema. Stiglo narudžbe se još istog dana sa najvećom pažljivošću otpremaju.
2. Oprema robe uslužuje pouzdanost ili bilježuju iznosa uspred. Narudžbe preko Din 10.000— izdavanj također otvoreno, ali ipak samo u bankovna garancija. — Novi naručnici uvek izvole kod narudžbe preko Din 4.000— uposlati jednu števrtinu iznosa uspred.
3. Manje pošiljke u težini do 300 gr. i u iznosu preko Din 50— šaljem preporučeno, a preko 300 gr. kao pakete. — Za narudžbe ispod Din 50— treba unapred poslati iznos robe i pastarine.
4. Pastarine slobodno šaljete sviju paketa preko Din 500— zasebnicima, a trgovcima po trgovackim uvjetima. — Preporučam, ako cenj, mišljenja nemaju potrebu za svezilom robe, da poruči ručička, rabat prema visini iznosa. (Vidi tačku 7.)
5. Pakovanje (sanduki, papiri) računaju se na vlastiti trošak.
6. Kapara. Jer stigao novac kasnije nego narudžba, potrebno je kod šaljivanja novca unapred ovo u narudžbi tačno označiti, da ne bi sa robe otpremili pozicijom.
7. Rabat (popusti). Svezilo narudžbi priloži se sa priručnicima, koje treba sabirati i u poslešku uposlati u svrhu obračunavanja rabata. Na engro cene ne daje se rabat. Cene konca i ostataka jesu neto (čisto), te od toga također ne ide rabat.

Rabat (popusti):

preko Din 1000— 2 1/2%	preko Din 6000— 4 1/2%	preko Din 12.000— 7%
preko Din 3000— 3 1/2%	preko Din 9000— 5 1/2%	preko Din 15.000— 10%

8. Promena neodgovarajuće robe. Roba, koja na odgovara te nije odsečena i oštećena, može se u roku od 10 dana izmeniti ili pak povratiti na želja novac, što dakle znači — bez ikakvog rizika za naručnika.
9. Vraćajuća robu treba slati uvek franko — ne pouzdanost. Pakete neka se priloži spisak o sadržini robe, sa izjavom, kako se vraća.
10. Odelo prema pošalji mori izraditi se za 1—2 dana. Uposlati treba tačnu meru i 1/2 iznosa unapred, te se onda ovaako odela ne uzmu nazad. — Iznos vrati sa krajnjama uzorka III u katalogu.
11. Uzorke stovara i ostale manufakturne robe šaljem na želja svakome besplatno 8 dana na ogled. Po otklapanju iznosa molim, da mi se izrazi zahvalnost.
12. Kod promena paketa na pošti umoljavam, da primase paket tačno pregleda i ako mu se isti čini sumnjiv, bilo da je omot oštećen, ako se tolika paketa ne šalje sa namernom pažnjom na postavljanju sigurnosti III, treba izdati u prikladnosti potpisnog štampanog otvora; štampani neka sastavi protokol o sadržaju robe; ovaj protokol treba onda slati na moju firmu u daljnji postupak.
13. Promena cene. Pristajem si pravo na eventualnu malenkostnu promenu cene na visio III niže, što u ostalom nije velikog značenja.
14. Nefrankovani doplati mori se primati.
15. Adresa izvolite napisati razgovetno (ime, mesto, pošta).
16. Izreživanje slika i uzorka nepotrebno je; dovoljno je strana kataloga, tačan broj, naziv robe i cene.
17. Event. promena adrese izvolite tačno javiti, da bi Vam se katalog uredno dostavljao.

Slika 12: Garancija oz. jamstvo Rudolfa Stermeckega, da so slike in opisi v katalogi verodostojni, ter pogoji poslovanja (odprema in plačilo blaga).

INDUSTRIJA RUBLJA, KONFEKCIJE I CIPELA

1001 Modra čepela iz...
1002 Modra čepela iz...
1003 Modra čepela iz...
1004 Modra čepela iz...
1005 Modra čepela iz...
1006 Modra čepela iz...
1007 Modra čepela iz...
1008 Modra čepela iz...
1009 Modra čepela iz...
1010 Modra čepela iz...
1011 Modra čepela iz...
1012 Modra čepela iz...
1013 Modra čepela iz...
1014 Modra čepela iz...
1015 Modra čepela iz...
1016 Modra čepela iz...
1017 Modra čepela iz...
1018 Modra čepela iz...
1019 Modra čepela iz...
1020 Modra čepela iz...
1021 Modra čepela iz...
1022 Modra čepela iz...
1023 Modra čepela iz...
1024 Modra čepela iz...
1025 Modra čepela iz...
1026 Modra čepela iz...
1027 Modra čepela iz...
1028 Modra čepela iz...
1029 Modra čepela iz...
1030 Modra čepela iz...

Dajem rabat!

Cene ne mogu da Vam kažu, dali je roba jeftina - roba neka Vam kaže da su cene niski!

Slika 13: Stran iz kataloga, kjer ponujajo čevlje.

TRGOVSKI DOM R. STERMECKI U CELJU, DRAV. BANOVINA

1141 Modra...
1142 Modra...
1143 Modra...
1144 Modra...
1145 Modra...
1146 Modra...
1147 Modra...
1148 Modra...
1149 Modra...
1150 Modra...
1151 Modra...
1152 Modra...
1153 Modra...
1154 Modra...
1155 Modra...
1156 Modra...
1157 Modra...
1158 Modra...
1159 Modra...
1160 Modra...
1161 Modra...
1162 Modra...
1163 Modra...
1164 Modra...
1165 Modra...
1166 Modra...
1167 Modra...
1168 Modra...
1169 Modra...
1170 Modra...
1171 Modra...
1172 Modra...
1173 Modra...
1174 Modra...
1175 Modra...
1176 Modra...
1177 Modra...
1178 Modra...
1179 Modra...
1180 Modra...

Najveća stovarišta robe! Ne zaboravite broji cenul!

Tržite uzorke manufakturne robe!

Roba otprema se najvećom brziljivošću!

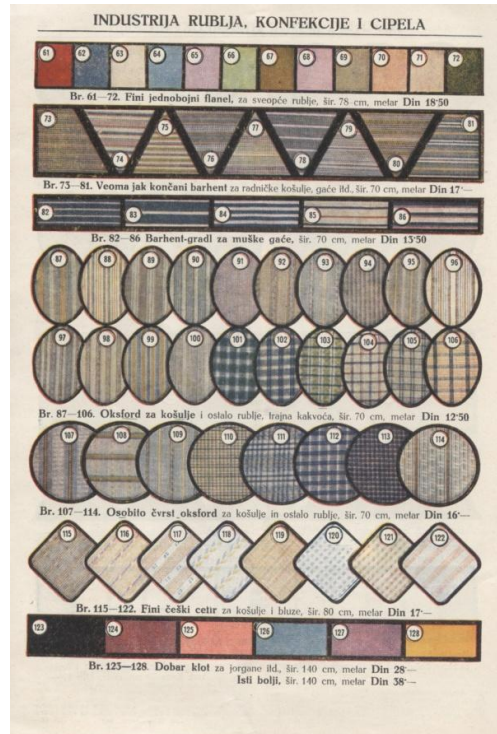
Narudžbe ispod Din 50— izvršujem samo uz pretplatu.

Slika 14: Stran iz kataloga, kjer ponujajo ženska in moška oblačila ter dodatke.

RUDOLF STERMECKI IN NJEGOV VPLIV NA RAZVOJ TRGOVINE V CELJU
 Raziskovalna naloga, 2013

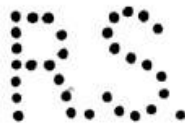
Slika 15: Stran iz kataloga, kjer ponujajo gospodinjske pripomočke.

Slika 16: Stran iz kataloga, ki prikazuje vzorce blaga.

ŽIG

Pošiljanje katalogov in vzorcev je predstavljalo velik del dejavnosti Trgovskega doma Stermecki, zato je imela trgovina lasten poštni in reklamno-propagandni oddelek. Zelo pomemben del tega je bil poseben žig, ki je bil edinstven za veletrgovino Stermecki.

Slika 17: Veletrgovina Rudolf Stermecki, Celje. Žig Celje. Na znamkah Kraljevine Jugoslavije (vir: Ephilia Stamps, b. l.).

RUDOLF STERMECKI – PODŽUPAN

Rudolf Stermecki je s trgovanjem dosegel velik poslovni ugled, kar mu je omogočilo delovanje tudi v političnem življenju. Od leta 1921 je bil član v mestnem svetu, leta 1935 pa je postal podžupan občine Veliko Celje. V skladu s to funkcijo je opravljal pomembne naloge v občinskem svetu, kar mu je le še utrdilo položaj v družbi (Počivavšek, 2004).

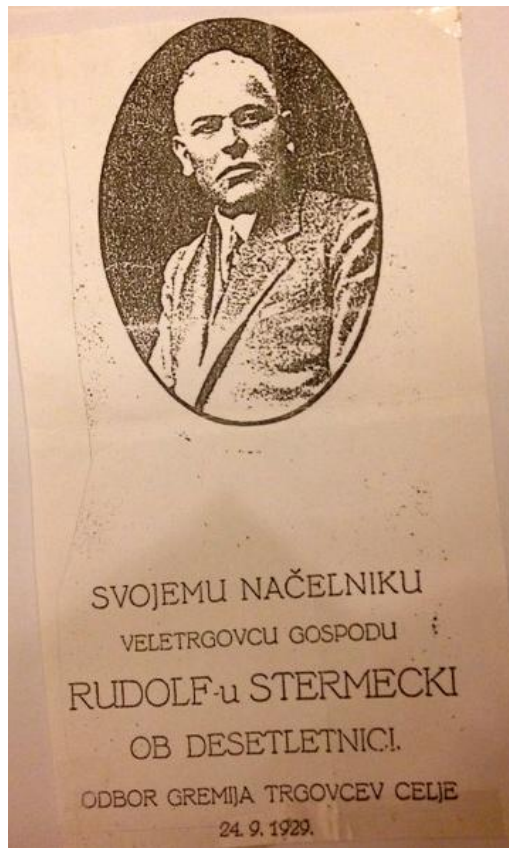

Slika 18: Rudolf Stermecki s svojo ženo.

RUDOLF STEREMCKI – POMEMBEN MOŽ NA ČELU RAZLIČNIH ZDRUŽENJ

Trgovina je Stermeckemu pomenila način življenja, zato je zelo dobro poznal njeno delovanje, na drugi strani pa tudi potrebe kupcev. Tako je bil več let predsednik Slovenskega trgovskega društva v Celju, od leta 1919 pa tudi predsednik trgovskega gremija.

Bil je tudi ustanovitelj Trgovsko-obrtno-kreditne zadruga v Celju in odbornik celjske podružnice Hranilnice Dravske banovine. Nedvomno je njegovo poslovno delovanje bilo vedno povezano s trgovanjem, a njegovo vodilo ni bilo, da bi koval velike dobičke na račun ljudi, temveč da bi jim omogočil boljše življenje. Seveda je ob svojih dejavnostih tudi dobro zaslužil, a so ga po vojni razlastnili, tako da njegovim potomcem ni ostalo nič od njegovega večdesetletnega trgovanja (Počivavšek, 2004).

Slika 19: Priznanje Stermeckemu ob 10. Obletnici vodenja Trgovskega gremija (Skočir, osebni arhiv).

»GREMI« V CELJU

V Celju je delovalo Trgovsko strokovno združenje »GREMI« sestavljeno iz:

- I. nemških trgovcev od l. 1890 do l. 1914; predsednik je bil Karel Traun. Vzporedno z njimi pa so slovenski trgovci formirali svojega.
- II. »Gremi« slovenskih trgovcev, ustavljen je bil leta 1903. Rudolf Stermecki je bil predsednik od 1907 do 1910 in od 1919 do 1940 oziroma do okupacije. Tako je bil predsednik – načelnik skupno kar 25 let.

Program slovenskega gremija se je med ostalim zavzemal za:

- nadzor nad strokovnim izobraževanjem vajencev, pomočnikov in mojstrov,
- finančno skrb za vajence,
- finančno skrb za vajence pri manjših obrtnikih,
- finančno skrb za vdove trgovcev in uslužbencev,
- načrtovanje razvoja trgovske dejavnosti,
- udeležbo v banovski vladi (Skočir, osebna komunikacija 2013).

Slika 20: Člani trgovskega gremija v Celju (Orožen, 1974).

PREDSTAVITEV REZULTATOV KVANTITATIVNE METODE DELA

V nadaljevanju bomo predstavili rezultate ankete, katere glavni namen je bil ugotoviti, ali anketirani poznajo Rudolfa Stermeckega in če ga, po čem ga poznajo.

Anketo so izpolnjevali 104 ljudje, od tega 56 žensk in 48 moških, v starosti od 10 let naprej (zgornja meja ni bila določena). Anketo so izpolnjevali pretežno šolarji Osnovne šole Lava, nekaj učiteljev in drugi starejši ljudje.

ANKETA

KDO JE RUDOLF STERMECKI (1876–1957)?

Pozdravljeni !

Sem Elizabeta Stermecki, učenka 9. b razreda Osnovne šole Lava, in pripravljam raziskovalno nalogo o Rudolfu Stermeckem. S to anketo želim predvsem ugotoviti, koliko je poznan med Celjani in zaradi česa ga poznajo.

Anketa je v celoti anonimna in vam bo vzela le minutko ali dve. Prosim Vas, da iskreno odgovorite na vprašanja.

Hvala za sodelovanje.

Elizabeta Stermecki

SPOL : M Ž

STAROST (obkroži svojo starostno skupino): 10–12 let, 13–15 let, 16–20 let, 21–30 let, 31–40 let, 41–50 let, 51–60 let, starejši od 60 let

1. Ali si že kdaj slišal za Rudolfa Stermeckega? DA NE

Če si odgovoril z DA, napiši, v kakšni povezavi si slišal zanj: _____

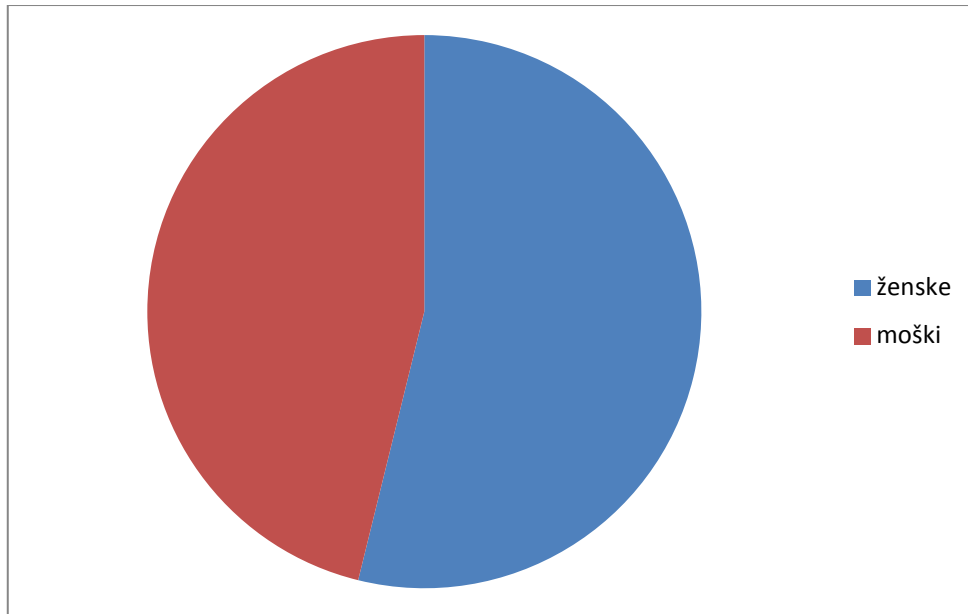
2. Kako si izvedel za Rudolfa Stermeckega?
- a. o njem so ti pravili starši/stari starši
 - b. o njem si si prebral v reviji/časopisu/knjigi ali na internetu
 - c. o njem si slišal na radiu/televiziji

3. Ali si kdaj slišal, da je v Celju obstajala trgovina Stermecki? DA NE

Če si odgovoril z DA, ali morda veš, kje se je ta trgovina nahajala? (Napiši odgovor).

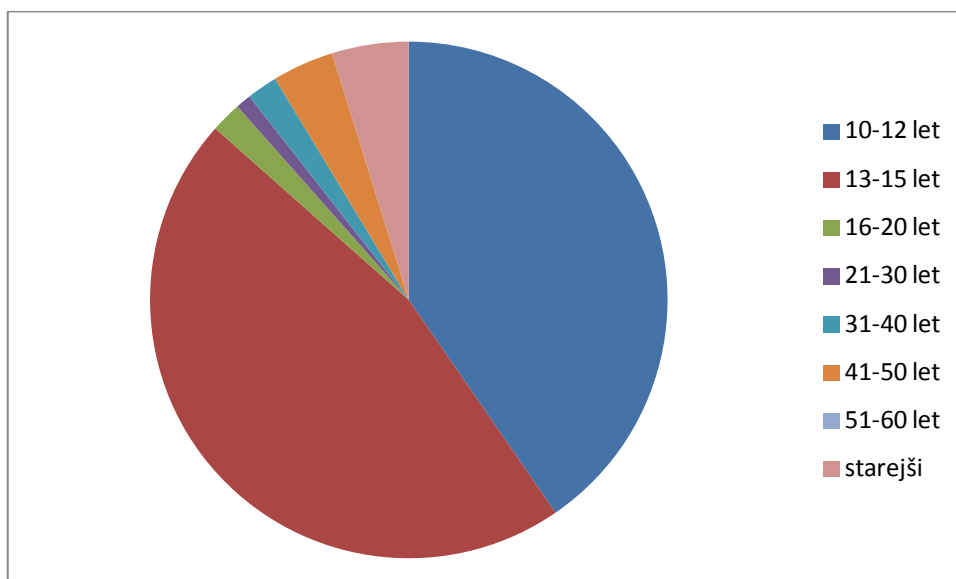
REZULTATI ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

V prvem in drugem grafu so predstavljeni demografski podatki anketiranih.

Graf 1: Zastopanost po spolu.

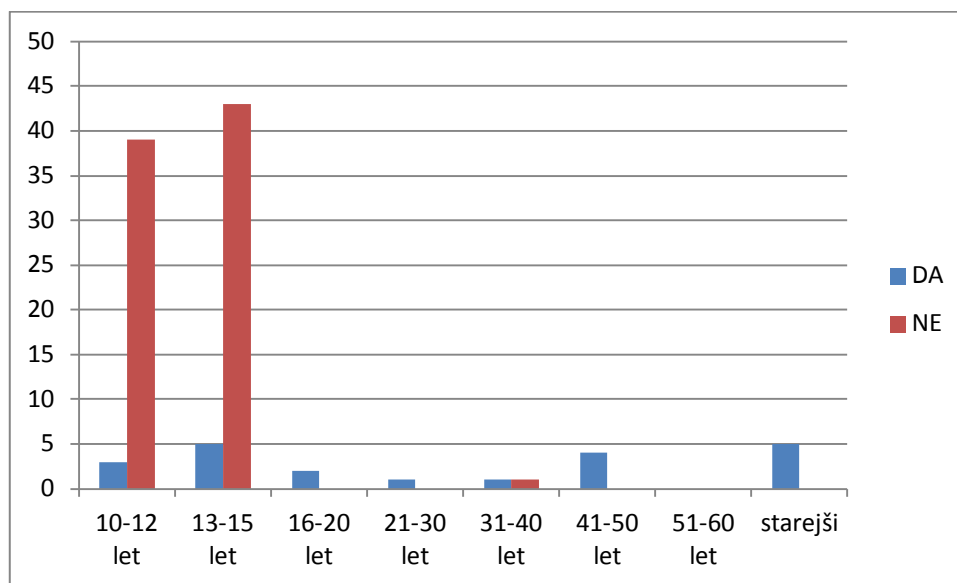
Anketo so v največji meri izpolnjevali učenci predmetne stopnje naše šole, zato sta odstotka starostnih skupin 10–12 let in 13–15 let najvišja.

Graf 2: Razporeditev anketiranih po starostnih skupinah.

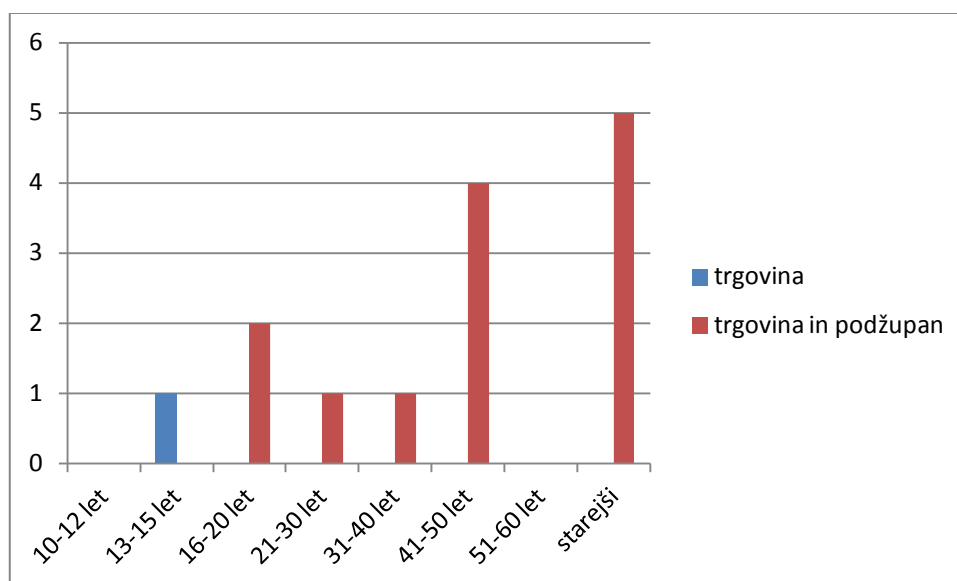
Pri prvem vprašanju nas je zanimalo, ali so anketiranci že kdaj slišali za Rudolfa Stermeckega. Pri tistih, ki so odgovorili z DA, nas je zanimalo v kakšni povezavi so slišali zanj.

Sledeči graf predstavlja odstotek tistih, ki so zanj slišali oziroma niso. Ugotovili smo, da ga mlajši slabo poznajo, medtem ko so starejši pogosto odgovorili z DA. Verjetno bi bil odstotek pri starejših višji, če bi jih več izpolnilo anketo.

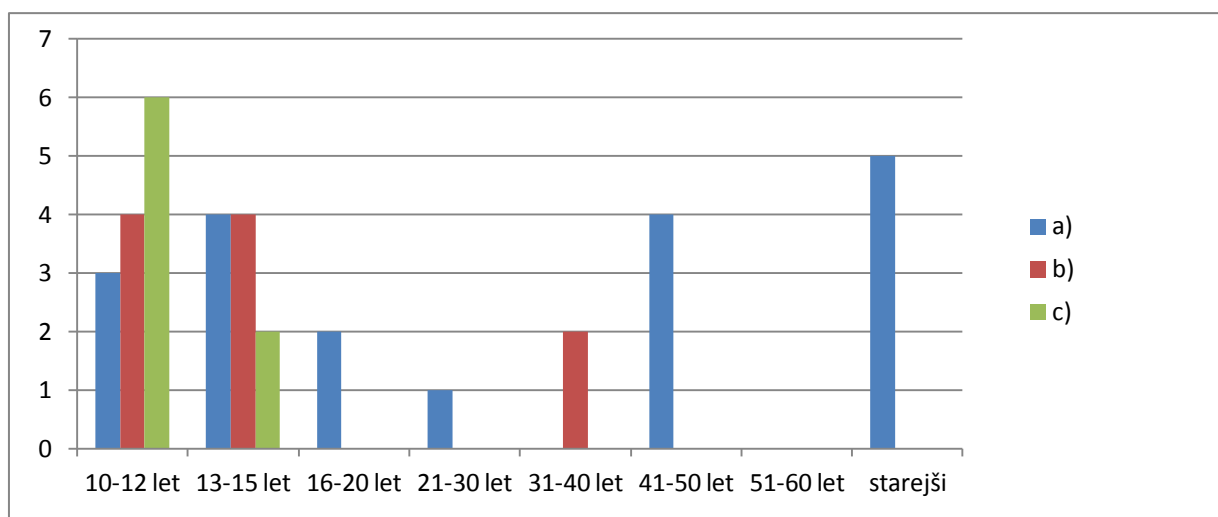
Graf 3: Ali ste že kdaj slišali za Rudolfa Stermeckega?

Naslednji graf pa prikazuje rezultate tistih, ki so odgovorili z DA, in sicer se večina starejših spominja, da je Stermecki bil podžupan Celja ter da je imel v lasti trgovino.

Graf 4: Po čem se ga spominjate?

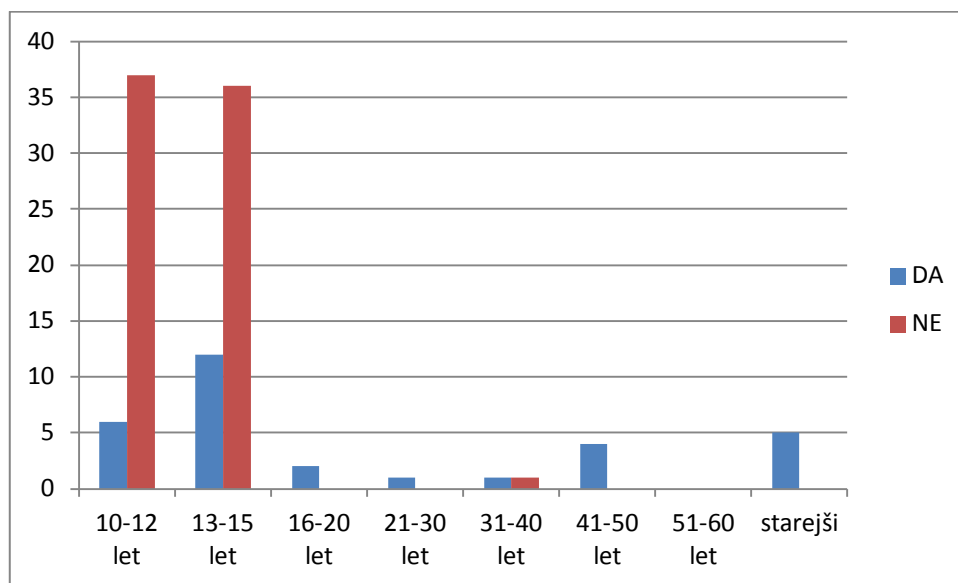
Sledeči graf prikazuje vnaprej podane odgovore, kjer nas je pod A) zanimalo ali so o Stermeckem slišali od staršev/starih staršev, pod B) ali so o njem brali v reviji/časopisu/knjigi ali na internetu in pod C) ali so mogoče o njem slišali na radiu/televiziji. Presenetljivo je veliko učencev v starostni skupini od 10 do 12 let o njem bralo oziroma so zanj slišali na radiu/televiziji. Teh podatkov ne moremo šteti za povsem zanesljive, če upoštevamo, da je 6 učencev v tej starostni skupini obkrožilo, da so zanj slišali po radiu/televizija, medtem ko so v isti starostni skupini le trije učenci odgovorili, da so zanj že slišali.

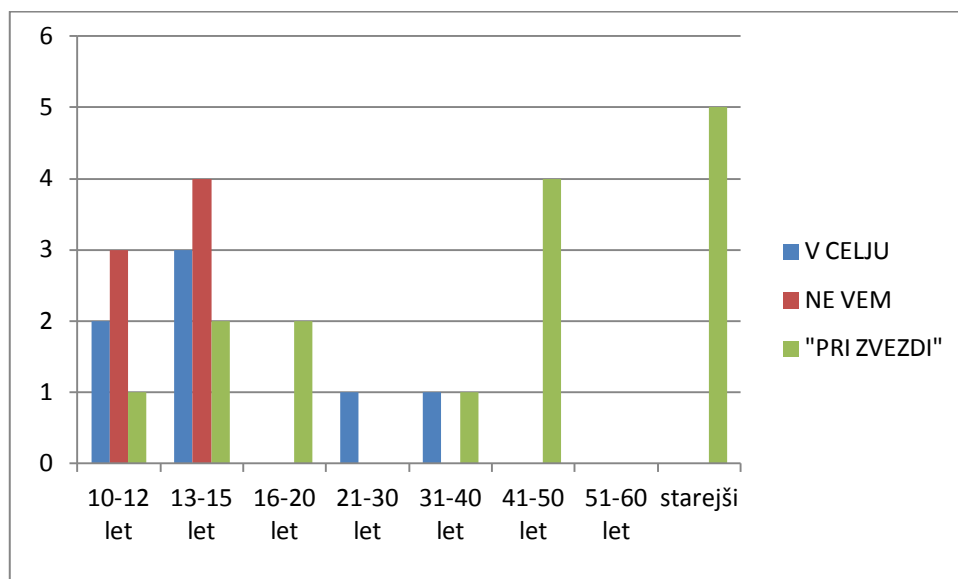
Graf 5: Kako si izvedel za Rudolfa Stermeckega?

Pri zadnjem vprašanju nas je zanimalo, ali so izpraševanci že kdaj slišali za trgovino Stermecki. Pri tem vprašanju smo dobili več pozitivnih odgovorov, kot pri vprašanju o poznavanju Stermeckega. Iz tega lahko sklepamo, da je bila trgovina bolj poznana kot njen ustanovitelj.

Večina tistih, ki so že slišali za trgovino Stermecki, je tudi vedela, da se je trgovina nahajala v Celju oziroma »pri zvezdi« kot Celjani radi poimenujemo stičišče Stanetove in Prešernove ulice zaradi velike zvezde na tleh.

Graf 6: Ali ste že slišali za trgovino Stermecki?

Graf 7: Ali veste, kje se je trgovina nahajala?

RAZISKOVALNI POGOVOR Z GOSPO SKOČIR

Naši raziskovalni nalogi smo želeli dodati tudi bolj osebno plat Rudolfa Stermeckega, zato smo se trudili, da bi našli nekoga, ki ga je poznal. Imeli smo veliko srečo, da smo dobili povezavo z gospo Skočir, ki živi v Celju. Gospa je nečakinja sina Rudolfa Stermeckega, saj se je leta 1943 njena teta Amelija poročila z Rudom Stermeckijem mlajšim. Gospa je svojega strica, Ruda Stermeckija mlajšega, zelo dobro poznala, saj je njo in njenega moža večkrat obiskal v Celju, z ženo pa sta jima redno pošiljala tudi pisma in slike. Preko teh povezav gospa in njen mož veliko vesta o življenju in delovanju trgovca Rudolfa Stermeckega starejšega. Imeli smo izredno srečo, da je gospa privolila v raziskovalni pogovor. Med prijetnim in dolgim pogovorom smo zapisali odgovore na spodnja vprašanja (osebna komunikacija, marec 2013).

1. Kaj mi lahko poveste o Rudolfu Stermeckem?

Gospa Skočir:

»Prišel je z Bizeljskega, kjer se je izučil za trgovca. Kmalu po letu 1900 je odprl trgovino v Celju (na vogalu Prešernove in Stanetove) in jo do leta 1939 zelo uspešno vodil in dograjeval. Leta 1940 so ga Nemci izgnali v Srbijo, leta 1945 je prišel nazaj in bil imenovan za upravnika lastne trgovine. Želel je obnoviti del zgradbe, ki je bil med vojno porušen zaradi bombardiranja, pridobil je že gradbeno dovoljenje (gradbena dela oziroma obnavljanje naj bi izvajal gradbenik Grein). Trgovski dom se je nato preimenoval v Ljudski magazin. 4. 9. 1945 je Stermecki moral prijaviti vojno škodo. Kmalu potem so se v Celju začele partijske konference in 25. 12. 1945 so pripravili sojenje proti Rudolfu Stermeckemu. Sodnik, ki je izvajal sojenje, ga ni obsodil po navodilih oblasti, zato je bil kazensko premeščen na drugo delovno mesto. Ponovno sojenje je bilo v Ljubljani 4. 1. 1946, kjer so mu sodili za isto kaznivo dejanje, zaradi špekulacije. Na tem procesu so bili za isto omenjeno kaznivo dejanje odgovarjali trije veliki celjski trgovci, Pšeničnik, Dobovičnik in Stermecki. Pšeničnik in Dobovičnik sta bila v procesu obsojena na smrt z ustrelitvijo. Stermeckega je rešil prijatelj Pretner, ki je bil pravnik. Kljub temu je bil obsojen na 10 let prisilnega dela, odvzem državljskih pravic in zaplembo premoženja. Kasneje je živel v Zagrebu, kjer je tudi umrl. Pokopan je v Celju.«

2. Kje je živel? Koliko otrok je imel? Kaj se je zgodilo z njegovo družino po vojni?

Gospa Skočir:

»Družina Stermecki je stanovala v hiši na današnji Gregorčičevi 3, v Celju. Hiša jim je bila po vojni odvzeta.

Slika 21: Stermeckijeva hiša na Gregorčičevi 3
(Skočir, osebni arhiv).

Slika 22: Stermeckijeva hiša na Gregorčičevi 3
(Skočir, osebni arhiv).

Rudolf Stermecki je imel sina Ruda, pri katerem je pri birokraciji večkrat prišlo do nejasnosti in nepravilnosti, saj so ga uradniki v Titovi Jugoslaviji velikokrat preimenovali v Rudolfa (kajti Ruda je drugo ime od Rudolfa). V času denacionalizacije smo imenom pripisovali mlajši ali starejši oz. datuma rojstva. Sin Ruda je do vojne delal pri očetu, potem je študiral na Trgovski akademiji v Gradcu. Med vojno je bil vpoklican v konjenico, v Varaždin. Leta 1942 je s svojo izvoljenko Amelijo pobegnil v Trst, od tam pa v Rim, kjer se je v poročil. Njegova žena je v Rimu dokončala diplomatsko šolo, on pa je doktoriral iz ekonomije. Leta 1945 sta se želela vrniti v Jugoslavijo, a se nista vrnila, ker mu je sestra Vera iz Zagreba sporočila, da ga iščejo oblasti in ga bodo zaprli, tako kot očeta. Kasneje je z ženo živel v Johannesburg (JAR) in Torontu (Kanada). Od začetku sta se v JAR ukvarjala se s šiviljsko in trgovsko dejavnostjo. Kasneje, ko sta dobila angleško državljanstvo, je Amelija dobila dobro službo v povezavi z računalništvom, Ruda pa je postal finančni revizor. Otrok nista imela.

Poleg sina je imel Rudolf Stermecki starejši še dve hčeri, Nada in Vera. Obe sta se poročili in imeli otroke. Vera se je poročila s češkim zdravnikom Havranekom, imela sta dve hčeri, Višnjo in Vesno. Nada se je poročila s podjetnikom Kobyem, s katerim ima sina Igorja in hčer Tatjano.

Stermeckemu je žena zelo kmalu umrla, leta 1936. Otroci so se razselili v Ljubljano, Zagreb in Johannesburg.«

3. Ali ste ga poznali?

Gospa Skočir:

»Da. Imela sem ga priložnost spoznati, na enem od obiskov Zagreba, kamor sem odšla s teto Amelijo (ženo Ruda mlajšega). Živel je pri Veri, svoji hčeri.«

4. Zakaj vam je ostal v spominu?

Gospa Skočir:

»V spominu mi je ostal kot izredno prijazen in prijeten človek.«

5. Se spominjate, kakšen je bil kot podžupan?

Gospa Skočir:

»Ne, tega se ne spominjam.«

6. Večini starejših Celjanov je ostal v spominu kot trgovec. Kako ste ga vi doživljali kot trgovca? Kakšen trgovec je bil?

Gospa Skočir:

»Bil je odličen trgovec, finančno in komercialno uspešen.

Blago za trgovino je kupoval na Češkem, ker je bilo cenejše. Trgoval je tako, da je znal znižati ceno in se pogajati za količinski popust. Posloval pa tako, da je v banki dvignil denar na hipoteko, s tem denarjem kupil blago, ga prodal, vrnil denar in ga ponovno dvignil s hipoteko. Delal je po načelu »Denar dela denar« in prodajal večje količine po nizkih cenah.

Poudariti pa je potrebno, da je bil zelo dober do svojih zaposlenih. Omogočil jim je kredite za nakup stanovanj ... Večkrat se je zgodilo, da mu dolga niso mogli vrniti. Tako je včasih komu tudi odpisal dolg.

Kakor je bil po eni strani dober do svojih zaposlenih, tako je bil po drugi strani strog do svojega sina Ruda mlajšega. Ta je pripovedoval, da ko si je enkrat želel v trgovini vzeti blago za hlače, mu trgovec blaga ni hotel dati. Na kar ga je Ruda mlajši vprašal, če ve, kdo je. Trgovec mu je odgovoril, da ve, ampak da je oče naročil, da če hoče blago, ga mora plačati.«

7. Cela takratna Jugoslavija ga je poznala po kataloški prodaji. Kaj je bilo pri tem posebnega?

Gospa Skočir:

»Ja, on je bil poznan po kataloški prodaji, ki je bila takrat zelo izviren in redek način prodaje. Porabil je ogromno papirja in materiala za te kataloge. S kataloško prodajo mu je prodaja tako narasla, da je zaposli dva delavca, ki sta samo odnašala pakete na pošto, potem pa so mu še na pošti dali dva delavca, ki sta te pakete sprejemala in odpošiljala. Zelo zanimivo bi bilo kakšen katalog imeti v osebni zbirki. Žal ga nimam.«

8. Se spomnite teh prodajnih katalogov? Kaj so ponujali?

Gospa Skočir:

»Katalogi so ponujali zelo raznovrsten nabor izdelkov. Praktično je bilo mogoče kupiti vse.«

9. Kaj se je dogajal s trgovino Stermecki, ko je gospod Stermecki moral zapustiti Celje po drugi svetovni vojni?

Gospa Skočir:

»Ko se je po vojni vrnil v Celje so ga nastavili za upravnika lastne trgovine. Želel je obnoviti del stavbe, ki je bila med vojno porušena.

Po drugi svetovni vojni je bil odlok, da trgovec ne sme vsega blaga dati v prodajo, temveč da ga mora skladiščiti in ga postopno dajati v trgovino. Stermecki je spravil blago pod pult, nato je prišla komisija in ga prijavila. V Titovem sistem »špekulacija« ni bila dovoljena, nisi smel prodajati za dobiček.

Leta 1948 je Ruda mlajši dobil 'sekvester' (uradno začasno upravljanje zasilno odvzetega premoženja) na stavbo, v kateri je bil Trgovski dom Stermecki.«

10. Je kdo od družinskih članov ostal v Celju?

Gospa Skočir:

»Nihče od ožjih družinskih članov ni ostal v Celju. V Celju živim le jaz in moj mož. Moja sorodstvena vez z njim je poteka preko moje tete Amalije rojene Ribarič, ki je bila poročena z Rudom mlajšim.«

11. Ali so člani njegove družine z denacionalizacijo dobili vrnjeno njegovo premoženje?

Gospa Skočir:

»Člani njegove družine so dobili vrnjen le del premoženja, del še vedno ni rešen.«

ZAKLJUČEK

Raziskovalno nalogo smo opravljali tudi z namenom, da bi odkrili kakšne daljne sorodstvene vezi, a do oprijemljivih dokazov nismo prišli. Nekateri ustni viri – starejši, ki so reševali anketo, so vedeli povedati, da trgovec Stermecki naj ne bi bil povezan z družino Stermecki, ki danes živi v Celju in njegovi okolici, medtem ko so drugi ustni viri to zanikali in so zagovarjali trditev, da gre za daljno sorodstveno razmerje. Najbolj zanesljiv je podatek raziskovalke Brede Hovnik, ki je raziskovala družinske povezave Stermeckijevih in jih strnila v družinsko drevo, da je okoli leta 1700 v vasi Pokleka na Bizeljskem imelo več kot tri četrtine prebivalcev vasi priimek Stermecki, in da so se od tam Stermeckijevi razselili po Sloveniji in svetu. Tako je mogoče sklepati, da gre za zelo daljno sorodstveno vez (Hovnik, osebna komunikacija, marec 2013).

Osrednji cilj naloge je bil raziskati poznavanje Rudolfa Stermeckega in odkriti njegov pomen pri razvoju trgovine v Celju.

Predvidevali smo, da Rudolf Stermecki med prebivalci Celja ni poznan, in ugotovili, da ni poznan predvsem pri mlajši generaciji, medtem ko je večina starejših vprašanih že slišala zanj. Pri drugi hipotezi smo postavili domnevo, da je Rudolf Stermecki zaslužen za razvoj trgovine v Celju. Skozi pregled literature smo se prepričali, da je skozi funkcije, ki jih je upravljal kot predsednik Trgovskega društva in predsednik Trgovskega gremija zagotovo zaslužen za razvoj trgovine v Celju. Zaradi svoje izjemne poslovne sposobnosti pa je uspel tudi na širšem področju nekdanje Jugoslavije, in sicer s kataloško prodajo, ki je bila v tistem času na našem ozemlju velika novost. Ljudem je bilo všeč, da lahko kupujejo tako rekoč iz naslonjača. S to poslovno potezo si je Stermecki ustvaril velik ugled tako v Celju kot v Jugoslaviji.

Pred analizo ankete smo pravilno sklepali, da bodo predvsem starejši prebivalci Celja (oz. anketiranci) poznali in slišali za Trgovski dom Celje in to se je s pomočjo ankete potrdilo.

Ob koncu raziskovalne naloge smo ugotovili, da smo kljub literaturi, ki večinoma opisuje Stermeckega kot uspešnega trgovca, uspeli potrditi oziroma ovreči hipoteze, ki smo si jih zastavili na začetku.

Izredno veseli pa smo, da nam je uspelo izvesti raziskovalni pogovor s Skočirjevima, saj smo izvedeli veliko novega, tako rekoč iz prve roke, in lahko prvič predstavimo tudi bolj osebno plat velikega trgovca. Zaključujemo z mislijo gospoda Skočirja: »Ime Stermecki je pojem. Rudolf Stermecki si je ustvaril ime in ga vseskozi gradil. Sedanja družba na žalost še ni dojela njegovega pomena, zato ga večinoma poznajo le starejši, med mlajšimi je praktično neznan.«

LITERATURA

1. Damjan, J., in Lazarevič, Ž. (2011). Pionir kataloške prodaje. *Manager*.
2. Ephilia Stamps (b. l.). *Veletrgovina Rudolf Stermecki, Celje. Žig Celje. Na znamkah Kraljevine Jugoslavije*. Pridobljeno s http://ephila-stamps.com/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=84&Itemid=98)
3. Germadnik, J. (b. l.). *Stermecki Rudolf*. Pridobljeno s <http://www.knjiznica-celje.si/cbl/dolgiOpis.asp?OsebeID=208>
4. Gorjanc, R. (2013, 9. marec). Ko je bil kupec kralj in je trgovec veliko vedel o izdelkih. *Planet Siol.net*. Pridobljeno s http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2013/03/intervju_marija_pocivavsek_trgovina.aspx
5. Gorupevšek, B. (2001). *Stoletje v Celju*. Celje, Fit Media.
6. Orožen, J., (b. l.). *Slovenski biografski leksikon. Stermecki Rudolf*. Pridobljeno s <http://nl.ijs.si/fedora/get/sbl:3240/VIEW/>
7. Orožen, J., (1974). *Zgodovina Celja in okolice, II. del (1849–1941)*. Celje, Kulturna skupnost Celje.
8. Paracin. (b. l.) *Katalog jesen/zima Stermecki 1930*. Pridobljeno s <http://paracin-online.com/katalog/Katalog%20iz%201930%20godine.html>
9. Barper (b. l.) *Trgovski dom Celje, reklamni katalog proizvoda ljetne sezone 1940*. Pridobljeno s <http://www.barper.com/hr/KNJIGE-PLAKATI-ZEMLJOVIDI-XXVII/Trgovski-dom-Stermecki-Celje-reklamni-katalog-proizvoda-ljetne-sezone-1940-/27/24307/>
10. Počivavšek, M., (2004). *Znameniti Celjani. Trgovec in pionir kataloške prodaje*. Celje, Fit Media.
11. Počivavšek, M., (2012). *En gros & en detail. Trgovina v Sloveniji do druge svetovne vojne: trendi, strukture, prakse*. Celje, Zgodovinsko društvo Celje.